Kartlegging av lav, moser, karplanter og invertebrater på og langs steingjerder på strekningen Billmannsbakken–Støtvig hotell i Rygge, Østfold 19. april 2017

Kjell Magne Olsen og Jon T. Klepsland
Stiftelsen BioFokus, Gaustadalléen 21, 0349 Oslo

Notat 15. mai 2017

Kjell Magne Olsen og Jon T. Klepsland (begge BioFokus) besøkte på oppdrag fra Statens veivesen lokaliteten 19. april, og gikk langs alle de avmerkete steingjerdene (se kart neste side) i løpet av en lang dag. Det var sol, men til tider relativt kraftig vind og lav temperatur. Torbjørn Høitomt, som skulle vurdere mosefloraen på gjerdene, var ikke med, men vi som var der kom til at det neppe er spesielle moser på steingjerdene, og besluttet å kutte ut videre moseundersøkelser. Klepsland samlet med seg mange små steinprøver med skorpelav på, se liste nedenfor. Olsen samlet det som var å se av insekter og andre små kryp, men det var litt for kaldt, og antakelig en del for tidlig, til å få noen god oversikt over invertebratfaunaen på undersøkelsestidspunktet, se liste nedenfor. Det er imidlertid ganske godt potensial en del steder, hvor det ligger et lite jordlag på toppen av steingjerdet, samt at det også er fine sand- og jordbakker i veikantene opp mot steingjerdet flere steder. En god del broddvepsarter vil kunne benytte jordlaget på toppen av gjerdene til å grave reirplasser.

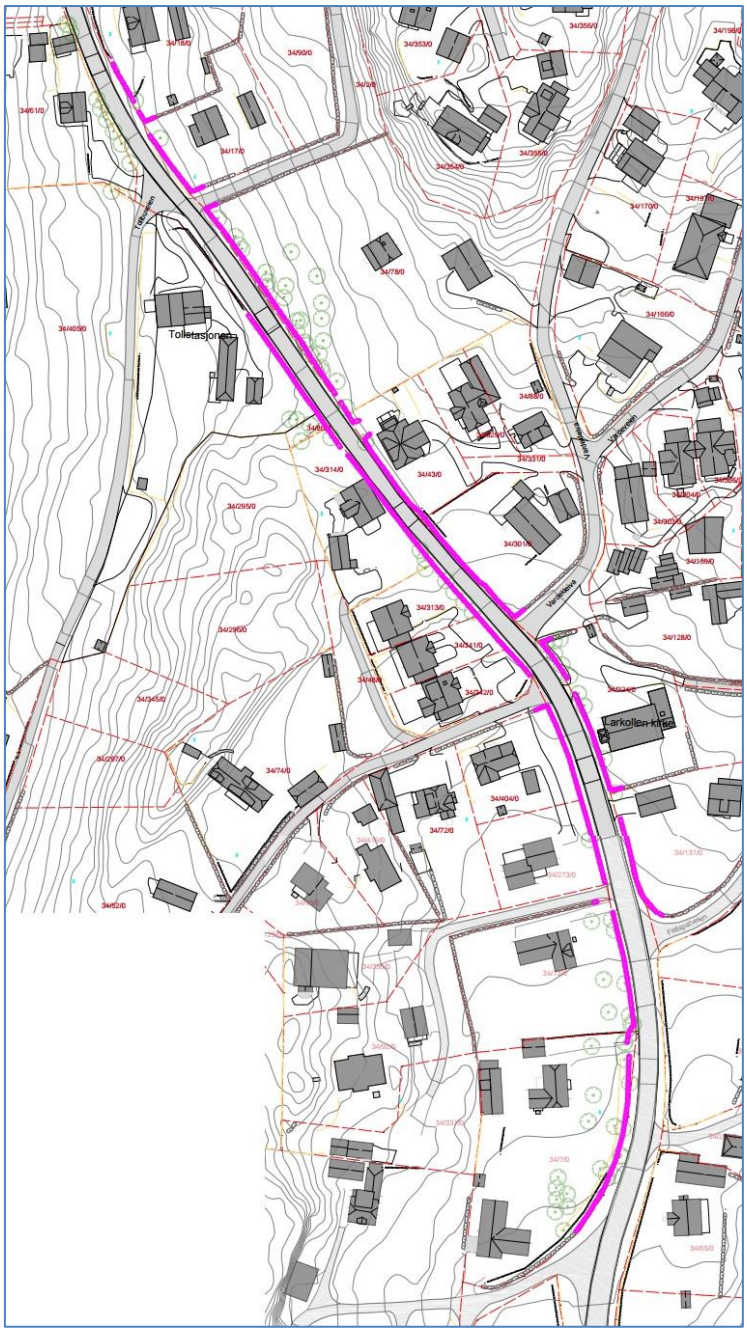

Rosa streker viser de undersøkte steingjerdene.

Det ble gått langs hele traseen, og det ble laget en komplett liste over karplanter som vokser ***på*** steingjerdene (men ikke spesifisert akkurat hvor de ulike vokser, dersom de ikke er spesielle på et eller annet vis):

Arve	*Cerastium fontanum*
Balderbrå	*Tripleurospermum inodorum*
Bjørk	*Betula pubescens*
Burot	*Artemisia vulgaris*
Dvergforglemmegei	*Myosotis stricta*
Engkvein	*Agrostis capillaris*
Engrapp	*Poa pratensis pratensis*
Engsyre	*Rumex acetosa*
Filtkongslys	*Verbascum thapsus*

Firfrøvikke	*Vicia tetrasperma*
Firkantperikum	*Hypericum maculatum*
Flatrapp	*Poa compressa*
Furu	*Pinus sylvestris*
Gran	*Picea abies*
Gravbergknapp	*Phedimus spurius*
Grønn busthirse	*Setaria viridis*
Hagestemorsblom	*Viola ×wittrockiana*
Harekløver	*Trifolium arvense*
Hegg	*Prunus padus*
Hundegras	*Dactylis glomerata*
Hundekjeks	*Anthriscus sylvestris*
Klatrevillvin	*Parthenocissus quinquefolia*
Korsknapp	*Glechoma hederacea*
Kystbergknapp	*Sedum anglicum*
Løkurt	*Alliaria petiolata*
Ormetelg	*Dryopteris filix-mas*
Praktgullbusk	*Forsythia ×intermedia*
Prikkperikum	*Hypericum perforatum*
Rogn	*Sorbus aucuparia*
Ryllik	*Achillea millefolium*
Sandarve	*Arenaria serpyllifolia*
Sisselrot	*Polypodium vulgare*
Skogsalat	*Mycelis muralis*
Smyle	*Avenella flexuosa*
Smørbukk	*Hylotelephium maximum*
Småsyre	*Rumex acetosella*
Snøbær	*Symphoricarpos albus*
Spisslønn	*Acer platanoides*
Stankstorkenebb	*Geranium robertianum*
Stemorsblom	*Viola tricolor*
Syrin	*Syringa vulgaris*
Sølvmure	*Potentilla argentea*
Tofrøvikke	*Vicia hirsuta*
Tranehals	*Erodium cicutarium*
Tunrapp	*Poa annua*
Ugrasklokke	*Campanula rapunculoides*
Ugrasløvetenner	*Taraxacum officinale agg.*
Vassarve	*Stellaria media*
Vinterkarse	*Barbarea vulgaris*
Vivendel	*Lonicera periclymenum*
Vårarve	*Cerastium semidecandrum*
Vårrublom	*Draba verna*
Vårskrinneblom	*Arabidopsis thaliana*
Åkerforglemmegei	*Myosotis arvensis*
Åkerstemorsblom	*Viola arvensis*
Åkersvineblom	*Senecio vulgaris*

På denne listen befinner det seg to rødlistearter – grønn busthirse (NT) og dvergforglemmegei (NT), som begge vokser innenfor et kort intervall på steingjerdet på motsatt side av kirken. Arter med fet skrift er fremmedarter.

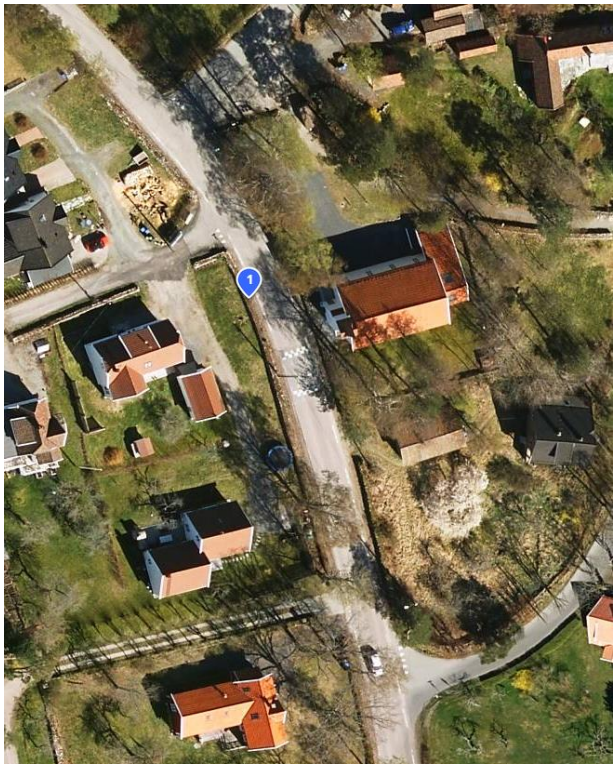

Bildet er tatt mot sør; begge artene vokser på de nærmeste ca. 15–20 meterne (neppe så langt bort som til fartsgrenseskiltet), sammen med bl.a vårarve og kystbergknapp; på flyfotoet er det kirken som ligger øst for veien (se eventuelt https://kart.gulesider.no/m/VJVJP).

Artene var kommet nokså kort (av busthirsen var det bare fjorårsstengler å se), og den faktiske "utbredelsen" var ikke mulig å avgjøre i detalj.

Lavfloraen på steingjerdene inneholder ingen spesielt nevneverdige arter. For prøvene som ble tatt er det notert spesifikt hvor de ble samlet inn, men flere av disse artene finnes mange steder på steingjerdene.

Acarospora fuscata	Oppå steinmur langs bilvei.
Candelariella vitellina	Oppå steinmur langs bilvei.
Lecanora intricata	Oppå steinmur langs bilvei.
Lecidea fuscoatra	Oppå steinmur langs bilvei.
Lecidea lapicida	Oppå steinmur langs bilvei.
Melanelixia fuliginosa	Oppå steinmur langs bilvei.
Rhizocarpon distinctum	Oppå steinmur langs bilvei.
Trapelia coarctata	Oppå steinmur langs bilvei.
Trapelia placodioides	Oppå steinmur langs bilvei.
Pseudosagedia chlorotica	På skyggefullt parti på V-vendt side (mot hage) av steinmur langs bilvei.
Psilolechia lucida	På skyggefullt parti på V-vendt side (mot hage) av steinmur langs bilvei.
Caloplaca chlorina	På SV-vendt side av steinmur langs bilvei.
Lecanora rupicola	På V-vendt side (mot hage) av steinmur langs bilvei.
Amandinea punctata	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.
Catillaria chalybeia	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.
Lecidella scabra	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.
Lecidella stigmatea	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.
Diploschistes scruposus	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.
Pertusaria aspergilla	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.
Porpidia tuberculosa	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.

Rufoplaca scotoplaca	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.
Verrucaria fusconigrescens	På Ø-vendt side av steinmur langs bilvei.

I tillegg ble det notert en del av det som vokser seg ***langs*** steingjerdene. Denne listen inneholder i hovedsak fremmedarter (unntakene er lakrismjelt og marsfiol).

Lakrismjelt	*Astragalus glycyphyllos*
Bergflette	*Hedera helix*
Filtarve	*Cerastium tomentosum*
Flikbjørnebær	*Rubus laciniatus*
Gullregn	*Laburnum anagyroides*
Krypfredløs	*Lysimachia nummularia*
Marsfiol	*Viola odorata*
Russeblåstjerne	*Othocallis siberica*
Rynkerose	*Rosa rugosa*
Rødhyll	*Sambucus racemosa*
Skvallerkål	*Aegopodium podagraria*
Solbær	*Ribes nigrum*
Spadebergblom	*Bergenia crassifolia*
Stikkelsbær	*Ribes uva-crispa*
Såpeurt	*Saponaria officinalis*

Det ble manuelt plottet inn på kart forekomster av alle fremmedarter (men ikke alle forekomster av alle arter, fordi noen av dem var det ganske mye av på flere steder). Til sammen rundt 20 fremmed-arter (se tabell over, pluss artene som er markert med fet skrift i tabellen som starter på side 2). Disse kartene verken er eller vil bli digitalisert, men om det er ønskelig, så kan de er skannet og oversendt Stanes veivesen. Det er imidlertid generelt så mye fremmedarter langs steingjerdene at man uansett ikke kan deponere disse massene noe sted uten å ta hensyn til spredningsfaren.

Også langs gjerdene ble det funnet et par rødlistearter – ask (VU) og liten lakrismjeltsekkmøll (VU). Ask var det lite av (kun ett lite eksemplar på omtrent 0,5 m) at den ikke er noe å legge vekt på i denne sammenheng. Langs steingjerdet på nedsiden av natureiendommen mellom Tollbuveien 2 og Vardekleiva 14 står det et par håndfuller med lakrismjeltplanter. Disse var nesten uten unntak sterkt angrepet av sekkmøllen (se bilder). Det er nokså langt til nærmeste kjente forekomster av lakrismjelt i Artskart (3–4 kilometer både nordover og sørover), og møllen har nærmeste kjente forekomst på sørenden av Jeløya.

Her vokser lakrismjelt med liten lakrismjeltsekkmøll langs foten av steingjerdet.

Selv om det er potensial for en del broddveps på og langs gjerdene, ble ikke så mange funnet på undersøkelsesdatoen. Foruten tre maurarter, var det bare én bieart å finne mens vi var der – storsandbie. Dette er en relativt vanlig forekommende art i Sør-Norge. Dessuten fløy et par humle-arter i nærheten av gjerdene, men de har neppe direkte tilhold der. Her er liste over innsamlete og observerte invertebrater, hvorav kun liten lakrismjeltsekkmøll fortjener videre omtale (se ovenfor):

Krattsnegl	*Arianta arbustorum*	Bløtdyr
Bergsnegl	*Helicigona lapicida*	Bløtdyr

Stor lyngrovedderkopp	*Pisaura mirabilis*	Edderkoppdyr
Kjellerskrukketroll	*Porcellio scaber*	Krepsdyr
Mørkhodeskrukketroll	*Porcellio spinicornis*	Krepsdyr
Toprikktorntege	*Adomerus biguttatus*	Nebbmunner
Grønnbreitege	*Palomena prasina*	Nebbmunner
Liten lakrismjeltsekkmøll	*Coleophora colutella*	Sommerfugler
Storsandbie	*Andrena scotica*	Veps
Trehumle	*Bombus hypnorum*	Veps
Lys jordhumle	*Bombus lucorum*	Veps
Svart sauemaur	*Formica fusca*	Veps
Rød skogmaur	*Formica rufa*	Veps
Svart jordmaur	*Lasius niger*	Veps

Ytterligere bilder fra feltarbeidet kan (inntil videre) ses her: https://www.dropbox.com/sh/sedb4tcoyrvu48g/AADoGXkad1el32-atSfFjC-Fa?dl=0.

Konklusjonen er at det ikke er noe videre å ta spesielt hensyn til når det gjelder selve steingjerdet (lav- og mosefloraen inneholdt ingen spesielt krevende arter), og egentlig er det kun det lille jordlaget med grønn busthirse og dvergforglemmegei som en bør forsøke å ta vare på (dvs. legge på plass igjen etter at steingjerdet eventuelt er flyttet), pluss lakrismjelten med sekkmøll i veikanten (men dette mikrohabitatet er vel ikke mulig å unngå å ødelegge ved en eventuell utvidelse av vei/fortau). Det er dessuten en fordel at så mye som mulig av steingjerdet, etter en eventuell flytting, har et lag med sand / sandholdig jord på toppen (av den typen som ligger der nå), slik at bier og graveveps fremdeles har mulighet for å lage reirplasser på/i steingjerdene.

Vi tar ellers for gitt at dersom deler av steingjerdene skal flyttes, så blir det gjort et forsøk på å replassere steiner i sin opprinnelig posisjon, slik eventuell lav- og moseflora bevarer sin eksposisjon mot sol/skygge og himmelretning.